

To Aktstykker vedrørende den politiske Skandinavisms Historie i Aarene 1856—57.

Meddelte ved
Hother Ploug.

Efter at der nu er hengaaet en Menneskealder, siden den politiske Skandinavisme udspillede sin Rolle som Faktor i vort offentlige Liv, er det naturligt, at den historiske Forskning er begyndt at beskæftige sig med den. Som det første Forsøg paa at fremstille denne Bevægelse i dens Oprindelse, Forløb og Udgang har Hr. cand. mag. Julius Clausens forrige Efteraar udkomne Bog, „Skandinavismen, en historisk Fremstilling“, med Rette vakt en Del Opmærksomhed; men dette Værk, der fremfører ikke faa nye Oplysninger, væsentlig indhentede i Sverige, har paa en paafaldende Maade forbigaaet, hvad der her i Landet kan tilvejebringes af hidtil utrykt Materiale til Belysning af Begivenhedernes Sammenhæng. Særlig ligger der i Plougs Bo ikke lidt af saadant Stof, af hvilket vel næppe alt egner sig til fuldstændig Offentliggørelse i dette Øjeblik, medens dog Størsteparten af det vilde være bleven stillet til Forfatterens Raadighed, om han havde rettet en Henvendelse til Plougs Nærmeste derom. Ogsaa anden-

steds¹⁾ henligger der værdifulde Aktstykker, særlig Breve, til Belysning af det skandinaviske Røre; men i Forfatterens Fremstilling bliver det dog Plougs Papirer, hvis Afsavn føles stærkest, ikke blot paa Grund af den fremskudte Stilling, denne faktisk har indtaget i de gamle Skandinavers Kreds, men ogsaa særligt, fordi de svenske Kilder, Forfatteren har benyttet, først forstaas ret, naar de suppleres med, hvad Ploug har efterladt. I en i Maanedsskriftet „Tilskueren“s Hæfter for Juni og Juli d. A. optagen lille Afhandling, „Carl Ploug og Skandinavismen“, har jeg forsøgt en Supplering og Berigtigelse af Hr. Clausens Fremstilling, til hvilken Afhandling jeg tillader mig at henvise dem, der maatte ønske udførligere Besked om Plougs Forhold til den nordiske Enhedstanke. Her offentliggøres nu efter Koncepterne to Skrivelser fra ham, et Brev til Kronprinds Carl af Sverige-Norge af 6. November 1856 og en Redegørelse for Planerne om en Union mellem de nordiske Riger, som Ploug efter Opfordring fra Kong Oscar den første har udarbejdet og sendt denne den 8. December s. A. Overfor den mod Studentermødernes Ledere navnlig af Blixen-Finecke²⁾ og senere af saamange andre fremsatte Anke, at de kun kæmpede med Skaaler og Bladartikler, har det sin Interesse at se, at netop Studenternes daværende Fører har drevet paa at faa Skandinavismen bragt fra Tale til Handling, fra Studenternes Fester ind i „Fyrsternes Kabinetter“. De to Skrivelser bidrage derhos til at kaste Lys over Plougs — og „Fædrelandets“ — danske Politik i Aarene mellem 1848 og 1863, idet de vise, hvor stor Indflydelse

¹⁾ Efter hvad der er mig bekendt, har saaledes Hall efterladt flere Breve fra Hamilton, Manderstrøm o. a.

²⁾ Jvfr. dennes Piece „Skandinavismen praktisk“ af Januar 1857.

hans skandinaviske Sympathier have haft paa hans og hans Blads Domme om Personer og Forhold her i Landet. Den i Efteraaret 1856 foreliggende politiske Situation, under hvilken de tvende Skrivelser ere affattede, findes iøvrigt klart fremstillet i N. Neergaards Værk: „Danmark under Junigrundloven“ 2. Bind, Pag. 59—151.

1. Skrivelse fra Ploug til Kronprinds Carl af Sverige-Norge.

6. November 1856.

Den naadige Tilladelse, som D. K. H. har givet mig til at tilskrive Dem umiddelbart, benytter jeg første Gang til at fremføre min Undskyldning for, at jeg endnu ikke har fuldført eller oversendt den Fremstilling af den skandinaviske Idees Stilling og Fremtid her i Landet, som jeg med Glæde modtog D. K. Hds. Opfordring til at meddele Dem. Aarsagen hertil er den strax efter Deres Besøg indtraadte og næsten hele forrige Maaned værende Ministerkrise¹⁾, hvis Ende og Følger jeg maatte ønske nogenlunde at kende for at kunne tage Hensyn dertil. Det er imidlertid faldet mig ind, at et Par flygtige Bemærkninger om denne Krise og dens Udfald muligvis straks kunde være til Nytte for D. K. H. Vel tvivler jeg ikke om, at De underholder en umiddelbar Brevveksling med vort Hof, men det er jo sandsynligt, at dette ikke opfatter og bedømmer Begivenhederne ganske saaledes som de, der staa udenfor dem nede i Folket, og jeg har nogen Grund til at tro, at dette navnlig er Tilfældet i nærværende Tilfælde. Jeg har derfor tænkt mig, at det muligt kunde interessere D. K. H. ogsaa at se en anden Betragtning gjort gældende, og at De mulig derved kunde sættes i Stand til at fælde en sikkrere Dom. Men disse Bemærkninger turde jeg da ikke

¹⁾ Sigter til P. G. Bangs Afløsning som Konsejlspræsident af Andræ, hvilken indtraf den 18. Oktober 1856. Samme Dag indtraadte A. F. Krieger i Ministeriet som Indenrigsminister for Kongeriget.

opsætte, og jeg kunde ogsaa ønske at adskille dem fra hin almindeligere Fremstilling, der jo skulde være skikket til at lægges for Deres ophøjede Faders Øjne, idet jeg uden Tvivl her maa tale noget friere om Personerne, end det maaske strengt taget er passende. Paa Deres K. Hds. velvillige Overbærelse i saa Henseende forlader jeg mig imidlertid trygt, men jeg beder Dem dog derfor, om disse Linier maa betragtes som kun bestemte for Deres egne Øjne.

Efter hvad jeg veed om Ministerkrisens Oprindelse er den kun fremkaldt ved indre Uenighed i Ministeriet og især ved Geheimeraad Scheels anmassende Optræden ligeoverfor sine Kolleger; han har f. Ex. gjort Paastand paa at afskedige og udnævne Gesandter uden deres Vidende og Samtykke¹⁾. Har han nu foranlediget den uforsættigt, saa har han handlet uforsigtigt; har han fremkaldt den med Bevidsthed, saa har han forregnet sig, thi den har skadet Hoffets og hans Sag betydeligt. Den har for det første vist, at Hoffets hele Stilling er forladt og hjælpeløs, idet det ikke har nogen anden Mand af Betydning og Indflydelse at betroe sig til end Hr. v. S. alene. Den har fremdeles viist, at saavel det som han let taber Modet og da lader sig formaae til Indrømmelser. Den har endelig viist, at hverken det eller han, i alt Fald endnu, have Lyst til at vende sig til saadanne Mænd, af hvilke der var Noget at haabe og vente for den skandinaviske Idees Udførelse.

Hr. v. S. har i de tre Uger, da han holdt Situationen svævende i sin Haand, kun søgt nye Kolleger blandt Statsmændene af den gamle Skole, Helstatens Tilbedere og Skandinavismens Modstandere. At disse have Lyst til at komme til Roret igjen, er utvivlsomt; naar de altsaa alle som een have afslaaet S's. Indbydelse, uagtet han i indre Spørgsmaal staar dem meget nær, saa maa Aarsagen være den, at der

¹⁾ At von Scheele som Minister var en mindre loyal Kollega, er almindelig bekendt. Et halvt Aar senere kostede hans stadige Gaaen paa egen Haand ham hans Portefeuille. — Med Hensyn til, at Ploug skriver Scheel, — ikke Scheele — se Biogr. Lex. 15. Bd. 2. Hæfte Pag. 94.

imellem dem bestaar en stiltiende eller udtrykkelig Overenskomst om, at de ville drive S. bort for at bevæge Kongen til i Fortvivlelse at abdicere¹⁾. Kongen ville de ikke have mere med at gjøre, men hans Efterfølgere have de sikkert sig. Det er denne Opdagelse, der har gjort S. og Hoffet paa den ene Side og de andre Ministre paa den anden Side tilbøjelige til at udsone sig med hinanden.

Denne Forsoning kan imidlertid ikke vare længe. Nogle Kongen afnødte Indrømmelser have uden Tvivl maattet saare ham, og den nye Statsraadspræsident er ikke skikket til at vinde hans Yndest eller bevare Freden. Man venter derfor, at Ministeriet ikke vil bestaae længer end i det højeste til Rigsdagen er adskilt, hvilket vil være i Februar. Maaskee vil det falde meget tidligere, thi Trykket fra Udlandet, det vil sige fra Preussen og Østerrig, er meget stærkt. Dersom jeg er rigtigt underrettet, har Preussen forlangt, at Fællesforfatningen skal forelægges den holstenske Ständerforsamling, før den tør træde i Kraft²⁾. Dette Forlangende kan Ministeriet umuligt indrømme; thi det vilde være det Samme som strax at kaste det hele overbord. Det kommer nu an paa, hvor vidt de tyske Magter ville drive deres Trusler; de kunne jo blive saa alvorlige, at Ministeriet maa gaac. Men sker det, staaer Abdicationen rimeligvis for Døren. Scheel har sagt, det veed jeg med Vished, at der ikke vil gaae „6 Uger“ efter Ministeriets Afgang, inden den skeer. Og er den først skeet, saa er den skandinaviske Idee for mange Aar umuliggjort, medmindre en Revolution skal bryde den Vej. Dette er maaskee det sandsynligste, men det ønsker jeg lige saa lidt som D. k. H.

Prinds Christians Indkaldelse i Statsraadet³⁾ er bleven een af de Betingelser, under hvilke Udsoningen er skeet.

¹⁾ Det vides nu, at alle Medlemmerne af Ministeriet Ørsted ved dettes Afskedigelse gav hinanden Tilsagn om ikke at ville tjene oftere under Frederik den Syvende.

²⁾ s: ved Note fra Manteuffel af 23. Oktober.

³⁾ Ved allerh. Reser. af 23. Oktober 1856 kaldtes Prinds Christian af Danmark til at tage Sæde i Geheime-Statsraadet.

Jeg har ingen Grund til at troe, at Scheels Medstandere i Ministeriet ere afgjort fjendtligt stemte mod en skandinavisk Forbindelse, naar den viste sig mulig. Nogle af dem (Andræ, Hall og den nye Indenrigsminister, Krieger) maatte ifølge hele deres Fortid langt snarere antages at være for den. Snarest er hint Skridt beregnet paa at berolige Tydskland, og i og for sig har det ikke meget at betyde, men af Publikum maa det opfattes som et officielt Dementi, der er givet de skandinaviske Bevægelser og Udtalelser i Sommer. Derfor tror jeg, at Hoffet ikke burde indrømmet det. Det er jo tilsyneladende et Skridt til Forsoning; sæt at Prindsesse Louise til Gjengæld en smuk Dag kjører til Hove, hvad saa?

Min Mening om Hr. v. S., som jeg uforbeholdent har tilladt mig at udtale for D. k. H., er ingenlunde forandret til det bedre ved de sidste Begivenheder; jeg tvivler endnu mere end før om hans Brugbarhed i den skandinaviske Sags Tjeneste. Visselig er han en Mand med et godt Hoved, men uden Ideer som uden Principer, uden moralsk Mod som uden højere Klogskab, mere Absolutist end constitutionel, mere tysk end dansk. Jeg troer ham ikke engang i Stand til at offre smaa personlige Antipathier for en stor Sag; thi hvorfor skulde han ellers ved denne Lejlighed, saa snart han opdagede hin Sammensværgelse, have undladt at henvende sig til Mænd paa den modsatte Side. Han har undskyldt sig med, at han frygtede ikke blot for Intervention men endog for Occupation, ifald han sammensatte et mere liberalt og nationalere Ministerium end det nuværende. Men hvor vanskelige end Forholdene til Tydskland kunne være, saa kan han dog neppe for Alvor have troet herpaa; i alt Fald vil denne Eventualitet ikke kunne forebygges af hans nuværende Kolleger. Det er rimeligere, at det kun er ren personlig Uvillie, der har holdt ham tilbage. Med Alt dette troer jeg, at Hr. v. S. i saa høj Grad besidder Hoffets Fortrolighed og Tillid, at jeg ingenlunde vover at bestride hans Uundværlighed. Men hvis Deres k. H. ikke forsmaaer mit Raad, der sandelig ikke er dicteret af den Svaghed, jeg tillægger ham, personlig Antipathi, saa troer jeg, det vil være rigtigst at iagttage og behandle ham

med en vis Forsigtighed. Jeg vilde besidde et udmærket Bidrag til hans Charakteristik mere, ifald jeg vidste, om det er sandt, at han midt i Oktober har tilstillet den svenske Regjering en Note om D. k. Hs. Ophold her og sin Samtale med Dem, samt meddelt denne Note til en anden Magt (Rusland)¹⁾.

D. k. H. vil let skjønne, at, som Sagerne her staae, er det af overordentlig Vigtighed for den skandinaviske Sag, at det svensk-norske Hof snart hidsender en Repræsentant, der med Aarvaagenhed og Snuhed forener en Agtelse (ind)gydende og Tillid vækkende Personlighed, saa at han kan forskaffe D. k. H. stadig og sikker Underretning om Sagernes sande Tilstand, styrke de Svage og Vaklende, passe paa de Upaalidelige, og være dem, der inderligt ønske at arbejde for Sagens Fremme, til Støtte og Vejledning. Jeg beder indtrængende D. k. H. gjøre alt, hvad De formaaer, for at de snarest muligt sende et saadant Ombud. Den skandinaviske Sag er Danmarks Livssag, og selv om dens Fuldbyrdelse ikke ventes nær umiddelbart forhaanden, saa kan den ialtfald under vore usikre, forviklede og vanskelige Forhold let lide et afgørende Nederlag, der maaske vil kunne forebygges, naar her idetmindste er een Mand i en ophøjet og sikker Stilling, der med Troskab og Iver tager sig af den.

Jeg er med udmærket Højagtelse og med Underdanighed
D. k. Hs. hengivne

Carl Ploug.

¹⁾ Jvfr. hermed Fremstillingen i „Danmark under Junigrundloven“ 2det Bind, Pag. 141—142.

Ved denne Lejlighed skal iøvrigt v. Scheele, efter hvad der er Ploug meddelt, have søgt at faa Kronprinds Carl tildelt en Irettesættelse, fordi han under sit Ophold her havde modtaget en Mand, som Kongen (Frederik 7.) ikke vilde modtage. Dette mislykkedes dog, idet det var Kong Oscar vel bekendt, at Ploug faa Maaneder forinden havde været Kong Frederiks Gjæst paa Eremitagen og der udbragt Kongens Skaal (ved Studenternes Besog den 20. Juli).

2. Om Muligheden af og Betingelserne for den skandinaviske Idees Fuldbgyrdelse.

(Af C. Ploug.)

[Skreven efter Opfordring af Kong Oscar I og afsendt 8. Decbr. 1856.]

Den skandinaviske Idee kan tænkes fuldbgyrdet i een af følgende tre Former, der betegne forskjellige Grader i dens Udvikling: som defensiv Alliance, som et off. og defensivt Statsforbund, som dynastisk og reel Union.

Den laveste Grad i Ideens Udvikling, den blot defensive Alliance vilde, da en Krig mellem Nationerne er en moralsk Umulighed og indirekte saavel som privat Deltagelse, naar den ene af dem blev angreben, som Erfaringen alt har vist, vilde følge af sig selv, kun være Staternes Stempel paa et factisk bestaaende Forhold. Ved Alliancen, om den kom istand, maatte Fyrsterne gjensidigen garantere hinanden deres Besiddelser; dog var det unødvendigt, at Sverigs og Norges Garanti for Danmarks Vedkommende strakte sig udover de Besiddelser, der ligge udenfor det tyske Forbund; ja dette var af Hensyn til Alliancens nordiske Charakter ikke engang ønskeligt. Den maatte helst begrændses til en bestemt Tid (10 eller 20 Aar), efter hvilken den ved Fornyelse vilde vinde ny Styrke, medens den derimod vilde afkræftes ved at gjøres evig. Den maatte ogsaa helst fastsætte Antallet af de Tropper, som Rigerne i Tilfælde af Angreb skulde sende hinanden til Hjælp, saavel som den Tidsfrist, inden hvilken de skulde møde, samt Forplejningsmaaden og Commandoforholdet.

En højere Udvikling af Ideen vilde et off. og defensivt Statsforbund være. Spørgsmaalene om Krig og Fred kunde kun afgøres ved begge Forbundsmedlemmers Enighed; angaaende andre Punkter af Forbundstraktatens Udførelse kunde derimod en tredie Magts Voldgift søges, helst Storbritanniens, som den med de nordiske Nationer nærmest beslægtede og i deres Udvikling mest interesserede Magt. Da Forbundets Formaal først og fremmest var fælles Sikkerhed, maatte det have en udviklet Militairforfatning, for hvilken det tyske Forbunds kunde tages til Mønster. Bidragene saavel af Mand-

skab som af Penge til den nordiske Forbundshær og Forbundsflaade maatte bestemmes efter Rigernes Folkemængde. Men da Kongen af Danmark som Hertug af Holsten og Lauenburg er undergivet en anden Forbundsforpligtelse, maatte disse Lande holdes ude af det nordiske Forbund, og Danmarks Matrikel kun bestemmes for Kongeriget og Slesvig samt Bilandene. Af samme Grund maatte det være Fyrsterne tilladt at holde en større Hær og Flaade, end deres Andel i Forbundets Stridskræfter udgjorde, hvilket vel ogsaa af den Aarsag vilde være fornødent, at Garnisoner og Depoter jo maatte lades tilbage i Tilfælde af Forbundshærens Udrykning. Det vilde maaske ogsaa være hensigtsmæssigt at skjelne mellem den store Flaade og Skærgaardsflaaden, saaledes at den første blev det fælles, den sidste Rigernes særlige Søværn; ligesom ogsaa at samle Forbundsflaaden i een Havn, der da fik Garnison af alle tre Rigers Tropper. Men foruden saadanne til Rigernes Sikkerhed sigtende og deres militaire Forhold ordnende Bestemmelser kunde Forbundsacten ogsaa aabne en videre Udsigt til Grundtankens Udvikling. Den kunde saaledes oprette en Forbundsautoritet, der til visse bestemte Tider skulde træde sammen og overveje, i hvilke Retninger Fællesskabet til alle tre Rigers Bedste kunde udvides, og udarbejde Forslag herom til Forelæggelse for de respektive Regeringer og Repræsentationer. Som Exempler paa saadanne Forslag nævnes: en fælles skandinavisk Borgerret (eller en blot academisk eller en paa de samme Betingelser støttet Næringsret), Fællesskab i Bestemmelser og Foranstaltninger betreffende Handel og Søfart (fælles Consulater), fælles militaire Dannelsesanstalter (navnlig Søkrigsskole), en Toldforening, ja vel endog fælles diplomatisk Repræsentation. Endelig kunde det ogsaa fastsættes, at alle tre Riger, naar det ene af de to Dynastier uddøde, skulde samles under det andet.

Men ligesom en blot defensiv Alliance, selv naar den begrænses til et bestemt kortere Tidsrum, dog ikke tilstrækkeligt vil betrygge Rigernes Sikkerhed, dels fordi de i constitutionelle Stater jævnlig vekslede Regeringssystemer vilde udøve en ligeledes vekslede Indflydelse paa dens Fasthed.

dels fordi overmægtig fremmed Indflydelse sikkert vilde forsøge at svække eller bryde den, naar et belejligt Øjeblik dertil kom — saaledes vilde formentlig heller ikke et off. og defensivt Statsforbund have Udsigt til at bestaa usvækket. Ikke blot vilde nemlig Kongen af Danmarks dobbelte Stilling som Medlem baade af det nordiske og af det tyske Forbund medføre Vanskeligheder, paa hvilke det første som det mindst mægtige let kunde strande; men der maatte nødvendigt opstaa en Skinsyge mellem de tvende Dynastier, som baade vilde spores i Regeringernes indbyrdes Forhold, og som navnlig vilde puste til den nationale Skinsyge. Derfor kunde et saadant Forbund istedetfor at blive den nordiske Enheds Bolværk let blive dens Grav. Altsaa synes Enhver, der tænker den skandinaviske Tanke helt igjennem, at maatte erkjende, at kun dennes tredie og fuldkomneste Form, en dynastisk og reel Union, yder fuld gjensidig Sikkerhed og bærer Haab og Livskraft i sig for kommende Tider. Men medens det formentlig kun vilde bero paa de respective Regeringers egen gode Villie at udføre den skandinaviske Idee som Alliance eller som Statsforbund, saa stille meget store Hindringer sig i Vejen for den dynastiske og reelle Union.

Hvis Valget stod frit mellem de tvende Dynastier, der regere Norden, vilde det i og for sig ikke frembyde nogen Vanskelighed, thi det ene maa i en nær Fremtid udslukkes, medens det andet, fuldt af Livskraft og Forhaabning med et nationalt og folkeligt Sindelag forener en levende, uegennyttig Interesse for Nordens Enhed. Men Danmark har hastet med under højst ugunstige Tidsforhold at kaare sig et nyt eventuelt Dynasti, og den til dette bortgivne Arveret er værnnet ikke blot ved forfatningsmæssige Bestemmelser men ogsaa ved de europæiske Stormagters Garanti. Efterat den nye Arvefølge var bleven fastsat ved Protokollerne i London af 2. og 23. August 1850, i Warschau af 24. Maj eller 5. Juni 1851 samt Tractaten i London 8. Maj 1852, har den danske Rigsdag efter nogen Modstand givet sit Samtykke. Den nye Arvefølge er derpaa proklameret i Thronfølgeloven af 31. Juli 1853, der er stadfæstet i § 1 af Fællesforfatningen af 2. Oktober

1855. For at faa denne Thronfølge lov forandret, maatte altsaa Regeringen først beslutte at forelægge et Forslag herom for Rigsraadet, dette skulde derpaa vedtage samme med to Trediedele af Stemmerne, og naar dette var sket, skulde Stormagterne ansøges om at ophæve deres Garanti. Men ligesom det allerede ikke vilde være let for Regeringen at tage en saadan Beslutning ligeoverfor den eventuelle Thronfølger, der nu ovenikjøbet har faaet Sæde i Statsraadet, saaledes vilde det ogsaa være tvivlsomt, om Rigsraadets Samtykke kunde opnaaes, idet ikke blot en Trediedel af dettes Medlemmer tilhører Monarkiets tyske Befolkning, men ogsaa den danske Fierhed er sammensat saaledes, at det svageste Parti i Folket her er stærkest repræsenteret. Vare nu endog disse betydelige Vanskeligheder overvundne, saa stod Londontractatens Ophævelse tilbage, og om end de vestlige Magter, i hvis aabenbare Interesse det vilde være, at en skandinavisk Union kom istand, villigen gik ind herpaa, saa er det næppe tvivlsomt, at de tyske vilde modsætte sig og ligeledes Rusland, der formener at have Arvekrav paa en Del af Monarchiet og udtrykkelig har forbeholdt sig disse sine Rettigheder i Warschauerprotokollen.

Hvad dernæst det danske Folks Stemning angaar, saa deler sig dette, forsaavidt det tager Del i det politiske Liv, i tre Grupper: det nationale Parti, der indbefatter Blomsten af Landets Intelligens og Ungdom, og som i Conseqvens af sin hele Anskuelse maa stræbe efter den skandinaviske Forbindelse; det demokratiske Parti (Bondevennerne), som nu indseer, at der Intet er at vente for den folkelige Udvikling af Forbindelsen med det ridderskabelige Holsten og reactionære Tydskland og som derfor trofast og ærligt slutter sig til hint Parti i dets skandinaviske Stræben; endelig Helstatspartiet, der dels bestaar af Constitutionelle, som ikke kunne taale Samqvem med Almuen, og Absolutister, som ikke kunne taale Grundloven, og som sætter hele sit Haab til Helstatens Bestaaen og det nye Dynasties Bevaring. Naar de to første Partier ere enige, raade de over alle Valg til Rigsdagen og ere stærke nok til i og udenfor den at nedslaa al Modstand;

men de tælle kun faa Mænd, der kunne overtage Statsstyrelsen, og disse faa have som Ministre at kæmpe med de store Vanskeligheder, som det sidstnævnte Parti kan lægge dem i Vejen. Dette, der kun er ringe i Antal, tæller forholdsvis mange Mænd af Indflydelse og Betydning, navnlig i den højere Embedsstand samt i Adel og Godsejerstanden. Det stiller ingen Hær, men Intriguer i Marken, det har som sagt slet ingen Magt i Rigsdagen, men nogen i Rigsraadet og mest i Salonerne; det har udelukkende Adgang til og Omgang med de fremmede Diplomater, og det har Penge nok til at have adskillige Organer i Pressen til Disposition saavel som til, naar det gjælder en Styrkeprøve, at vække noget Røre blandt den mindre oplyste Del af Samfundet.

Det vil heraf skjønnes at være tvivlsomt, om en folkelig Bevægelse til Bedste for en skandinavisk Union for Øjeblikket vilde kunne rejses til nogen Nytte eller med Haab om Sejer; thi for at rejse en saadan var det nødvendigt ikke blot at pege paa Maalet, men ogsaa at angive Midlerne, og disse ligge tildels udenfor det danske Folks Omraade. Selv om det var muligt at fremkalde en saa stærk Bevægelse, at den nødte Kongen og Regeringen til at tage Beslutning om Arvefølgens Forandring, saa vilde den tyske Minoritet i Rigsraadet snarest derved ægges til at modsætte sig samme, og saavel fra den som fra det eventuelle Dynasties Side vilde de yderste Anstrængelser blive gjorte for at bevæge Stormagterne til at negte deres Samtykke. Men det vilde neppe nok under disse mislige Udsigter lykkes at tilvejebringe nogen stærk Folkebevægelse. Man er endnu træt af den sidste Krigs Offre, og Helstaten er for ny til, at dens Farer og Ulemper endnu kunne føles og fattes af Alle. Forsøget paa at rejse Folket vilde ikke blot støde paa Træghed, men ogsaa paa virksom Modstand fra Helstatspartiets Side, medens det var at frygte, at mange eller endog de fleste af det nationale Parties Førere af Mangel paa Haab om et godt Udfald og af Frygt for at tilsætte deres politiske Anseelse ved en mislykket Bestræbelse, vilde holde sig tilbage fra Kampen. Følgen af Forsøget, om

det blev gjort i dette Øjeblik, uden at Udsigten til at naae Maalet var bleven lysere, kunde let blive et Nederlag, der ikke blot vilde ramme de enkelte Personer, der vare rede til at offere sig, men selve Sagen og skyde dens Udførelse ud i en fjern Fremtid. Bestræbelserne for den skandinaviske Idee synes derfor paa dansk Side mere at burde gaa ud paa at tilvejebringe de fornødne Betingelser end at burde rettes lige mod Maalet, eller at burde indskrænke sig til at forberede Muligheden.

Denne synes at nærme sig i den mellem Danmark og de tyske Stormagter opstaaede Conflict angaaende Monarchiets Fællesforfatning. Disse Stormagter have formentlig Tilsagn af en tidligere Regering om Fællesforfatningens Forelæggelse for den holstenske Stænderforsamling at holde sig til. Disse Tilsagn har den samme Regering, som gav dem, tilsidesat ved Udstedelsen af Forordning 26. Juli 1854, der indførte et raadgivende Rigsraad for hele Monarchiet, og som Tydskland ikke blot stillende men ved en udtrykkelig Lykønskning til Opgavens heldige Løsning anerkjendte. Denne Ordning, der tilsidesatte Kongerigets bestemte og klare Ret til at se Fællesanliggenderne constitutionelt ordnede, forefandt den nærværende Regering, der da bestemte sig til ved Hjælp af hint Rigsraad at tilvejebringe en anden Forfatning, hvori den constitutionelle Form i alt Fald nogenlunde er bevaret. Nu forlange de tyske Stormagter, at denne siden 2. October 1855 i Virksomhed værende Forfatning skal forelægges de holstenske Stænder. Paa denne Fordring kan Regeringen umuligt gaa ind, og den har saaledes kun Et af To at vælge imellem, enten at indrømme saadanne Forandringer i Fællesforfatningen i absolutistisk Retning, at denne tilfredsstillende det tyske Forbund, eller at tilbyde de tyske Forbundslandes, Holsten og Lauenburgs Udsondring af Fællesstaten, saaledes at denne fremtidig bliver en Unionsstat bestaaende af Danmark-Slesvig paa den ene Side, Holsten-Lauenburg paa den anden. Hvilken af disse Veje Regeringen vil gaae, er i dette Øjeblik endnu ikke klart, men hvilken af dem, den saa gaar,

synes en større Mulighed at aabnes for den skandinaviske Idees Fuldbgyrdelse, end der nu er tilstede. Indrømmes Forandringer i Forfatningen, saa vilde disse vække en stor Uvillie og en bestemt Modstand i Kongeriget, som tidligere eller sildigere maa hidføre et Brud. Tilbydes Udskillelsen eller Eidergrændsen, saa kommer det an paa, om Tilbudet modtages, eller om det forøger Spændingen og bevirker en Forbundsintervention i Holsten, men ogsaa i begge disse Tilfælde er det utvivlsomt, at den nationale Følelse, der er saa nær beslægtet med den skandinaviske, maa komme i Bevægelse og Muligheden derved voxe.

Det er nemlig klart, at den nødvendige Betingelse for den skandinaviske Idees fuldkomne Gjennemførelse er Kongerigets og Slesvigs Udløsning af Forfatningsforbindelsen med de tyske Forbundslande eller Eidergrændsens Aerkjendelse af Tydskland og Europa. Ved Fællesforfatningens Ophævelse taber Arvefølgeoven af 31. Juli 1853 sin uangribelige Charakter. Vel vilde „Monarchiets Integritet“, til Bedste for hvilken den nye Arvefølge er oprettet, ikke eo ipso derved ophæves ligesaa lidt som Stormagternes Garanti for samme. Men ligesom et af de oprejste Værn for Arvefølgeoven vilde bortfalde med § 1 i Fællesforfatningen af 2. Oct. 1855, saaledes vilde Magten til at forandre samme gaa over fra Rigsraadet til Danmarks og Slesvigs fælles Repræsentation, der baade vilde faa en meget mere folkelig Beskaffenhed end hint Raaad, og hvori Repræsentanterne for den tyske Trediedel af Slesvigs Befolkning kun vilde udgøre en meget ringe Minoritet. Hvad Stormagternes Garanti angaar, saa vilde denne ogsaa svækkes derved, at med Forfatningsfællesskabets Ophør vilde Muligheden af en større Adskillelse for de tyske Forbundslande træde frem i Forgrunden, ja maaske stiltiende forudsættes, og Ruslands forbeholdte, blot en Del af Holsten gjældende, Arvekrav vilde ikke længere kunne forhindre, at Kongeriget og Slesvig, naar de derom bleve enige, kunde forandre Arvefølgen.

Forbundslandenes Udskillelse og Eidergrændsens Aerk-

kjendelse er altsaa det nærmest liggende Maal, hvorpaa den skandinaviske Sags Venner i Danmark som i Broderlandene synes først at burde rette hele deres Opmærksomhed og Virksomhed. Den svensk-norske Regering synes paa en dobbelt Maade at kunne virke hertil. Dels ved at tilraade den betegnede Løsning ad den diplomatiske Vej og i de europæiske Magters Raad, dels ved at træde i et nærmere beskyttende Forhold til Danmark under de nærværende for det mislige Forhold. Dersom Sverig og Norge gennem deres forventede nye Repræsentant ved Hoffet i Kjøbenhavn ville forhøre, om den danske Regering skulde være villig til med de forenede Riger at indgaa en defensiv Alliance, hvorved Kongen af Danmarks Besiddelser udenfor det tyske Forbund garanteres ham, og H. M. Kongen af Sverig og Norge i Tilfælde af Angreb paa disse lover at komme ham til Hjælp enten med en bestemt Styrke eller med hele sin Magt, saa synes den danske Regering umuligt at kunne afvise et saadant Tilbud. Den vil derved faa det fornødne Mod til at indtage en fast og bestemt Holdning ligeoverfor de tyske Fordringer; med eet Ord: Danmarks Politik vil derved blive national. Muligt, at Tydskland, naar det fik Kundskab herom, vilde trække sine Fordringer tilbage. Da vilde vel ingen øjeblikkelig Forandring indtræde i de danske Forfatningsforhold, men den Farve, den danske Politik havde antaget, vilde ikke brat forsvinde, og en større Tilnærmelse til Broderfolkene, en Udførelse af den skandinaviske Tanke i dens mindre fuldkomne Former enten som varig Alliance eller som Statsforbund, vilde kunne fremgaa heraf; Resten maatte saa overlades Tiden. Fastholdt derimod Tydskland sine Fordringer og forsøgte at sætte dem igennem med Magt, da vilde visselig Alliancen udsætte Sverig og Norge for Offre af Blod og Penge. Men dels er det lidet sandsynligt, at det tyske Forbund vilde gaa videre end til Holstens Besættelse, i hvilket Tilfælde Alliancen ikke vilde medføre nogen activ Optræden af Sverig og Norge, dels vilde Broderlandene, ifald der blev paaført Danmark en Krig fra Tydsklands Side, hvad enten en

Alliancetractat udtrykkelig forpligtede dem eller ikke, vanskelig kunne forblive neutrale eller undgaa Offre, medmindre de baade vilde aldeles opgive den skandinaviske Idee og tilside-sætte Omsorgen for deres egen Sikkerhed. Men ligesom Alliancen med Broderfolkene, naar den viste sin Betydning ved at afholde Tydskland fra at overskride Eideren, allerede vilde forpligte det danske Folk til en Taknemlighed, der vilde aabne gode Udsigter til den skandinaviske Idees Fuldbgyrdelse i dens fuldkomneste Form, saaledes vilde muligvis i Tilfælde af Krig en virksom Bistand fra Broderlandenes Side umiddelbart som sin nødvendige Følge kunne medføre dette Resultat. Den Krone, som „Tåget öfver Bält“ ikke forskaffede Kong Carl den Tiende, den vilde en svensk Hær, der gik over Belterne i modsat Retning, ikke for at erobre men for at frelse Danmark, ufeilbarlig hjembringe.

Forudsat nu, at disse Betragtninger maatte findes rigtige, og at den nærværende Krisis i de danske Forhold med Fremgang maatte kunne benyttes til at befordre eller hidføre den skandinaviske Idees Virkeliggjørelse, saa vilde hertil ikke blot udfordres Skridt fra den kgl. svensk-norske Regerings Side, men ogsaa en indre dansk Virksomhed for at forberede det danske Folk paa en saadan Løsning og vinde den offentlige Mening for samme; thi for at en dynastisk og reel Union mellem de nordiske Riger skulde bestaa og være til Velsignelse for dem, maa det ansees for en absolut nødvendig Betingelse, at den blev til ikke ved et europæisk Magtsprog eller ved en Overenskomst mellem Regeringerne alene, men tillige fik Folkets Samtykke gennem dets tilstedeværende lovlige Repræsentation. Men for at en saadan Virksomhed skal kunne begyndes og ledes med Alvor og Kraft, for at skaffe den Understøttelse af betydende Mænd og Udbredelse blandt Folket, vil det ikke blot være nødvendigt forud at vide, om og hvorvidt den kgl. svensk-norske Regering vil foretage Skridt i denne Retning som det antydede, men tillige at kjende dens og navnlig H. M. Kongen af Sverig og Norges Tanker om de Vilkaar, under hvilke Unionens endelige Fuld-

byrdelse kunde skee; thi først naar man havde positiv Vished om, at disse vare antagelige fra dansk Side, først da kunne man uden Fare for at skuffe sig selv og sine Medborgere arbejde for Sagens Fremme, og først da kunde de mange, der desværre betragte Opløsningen af Forbindelsen med Holsten som et Offer, bevæges til at slutte sig til den skandinaviske Stræben. De Hovedvilkaar, ved hvis Tilsikkring det danske Folk kan antages at ville være villigt til at indtræde i en nordisk Union med Forbehold af nærmere Overenskomst om mindre vigtige Punkter, ere følgende:

- 1) Danmark indtræder som 3die fuldkomment ligeberettiget Medlem i Unionen med samme indre Frihed og Selvstændighed som Sverig og Norge.
- 2) Danmarks Riges Grundlov af 5. Juni 1849 anerkjendes som dets særlige Forfatning med Forbehold af de Forandringer, som dels Unionsforholdet, dels Slesvigs Indordning under samme nødvendiggjøre.
- 3) Danmarks Rige omfatter foruden Bilande og Colonier Hertugdømmet Slesvig til Eideren. Den tydsktalende Trediedel af dettes Befolkning tilsikkres lige Ret med den danske, og Hertugdømmets Eiendommeligheder beskyttes ved provindsielle Institutioner.
- 4) Der indrømmes alle 3 Rigers Repræsentationer en begrændset men sikker Indflydelse paa de unionelle Fællesanliggender, og de hertil fornødne Forandringer foretages i Rigsacten af 6. August 1815.

Der er vel dem, der ville undres over, at Ploug har dristet sig til at indlade sig i Underhaandsforhandlinger med Sverige-Norges Monark om saa vidtgaende Planer, og som ville drage i Tvivl hans Berettigelse til som Kongen af Danmarks Undersaat at fremsætte saa utilsløret sit Ønske om at se Dynastiet Bernadotte komme

til Magten her. Hertil er kun at sige, at Faktum udviser, at hans just ikke stærke monarkiske Følelse¹⁾ ikke har følt sig generet herved. Det fremgaar derhos af hans Redegørelse, at han ikke har omgaaedes med revolutionære Planer, men har haabet at se sit Projekt virkelig gjort ad lovlig Vej, gennem Lovgivningsmagtens Samtykke. At der maatte bringes Offre fra dansk Side ved Opgivelsen af alt, hvad der følger med et eget Kongehus, saasom Hof, diplomatisk Korps og meget andet, har staaet ham klart. For manges Nationalfølelse vilde der naturligvis have været noget saarende i at indtræde i Unionen paa lignende Maade som Norge, saaledes at Kongen residerede i Stockholm, og Danmark for de unionelle Fællesanliggendes Vedkommende regeredes derfra. Men for ham laa der intet for det danske Folk nedværdigende heri. Som for Lehmann og Clausen saaledes ogsaa for Ploug stod det at bevare et selvstændigt dansk Folkeliv som den ubetinget højeste nationale Opgave, og han saa den bedste Betryggelse herfor i Forbindelsen med Broderfolkene. Det ses derhos af adskillige Udtalelser af ham, at han har antaget, at Nordmændene vilde befinde sig bedre i Unionen, naar Danmark kom til; som de med Danskerne mest beslægtede vilde de Side om Side med disse have erholdt større Modstandskraft mod mulige Anmasselser fra Storsvenskeres Side.

Det er rigtigt, at det er Følelsen af Danmarks Nød, der mere end noget andet har gjort Ploug til politisk

¹⁾ At Ploug ofte har fremsat Kritik af de Kongers Regerings-handlinger, under hvilke han har virket, paa en særdeles uforbeholden Maade, tor anses for almindelig bekendt.

Skandinav. Alt fra sin Barndom ved Nørrejylland Sydgrændse havde han medbragt et Indtryk af vore forkvaklede statsretlige Forhold, og han saa i Begyndelsen af Halvtredserne med største Bekymring Fremtiden imøde. Sejrene i Treaarskrigen gjorde langt mindre Indtryk paa ham end paa Størstedelen af Nationen — ikke for intet ere hans to bedste Digte fra denne Tid¹⁾ knyttede til Erindringen om Nederlag — hvorimod han, næppe med Urette, uddrog det Resultat af Krigen som Helhed, at Danmarks Evne til en selvstændig national Politik for stedse var forbi, saa at det nærmest kun havde Valget imellem at kaste sig i Armene paa Tydskland eller søge en Statsforbindelse mod Nord (jævnfør hans Artikel i „Fædrelandet“ Nr. 186 for 13. August 1862). I 1851 blev han ligefrem udhysset i Skandinavisk Selskab, fordi han fra Talerstolen antydede noget om, at det var lidet eller intet bevendt med vore Sejre i Treaarskrigen, og en lignende Tankegang raader i hans Digt „Slagdagen“ fra 1863.

At der intet kom ud af Kong Oscars Allianceforslag af 1857, er jo bekendt. Og efter hvad der nu vides om Ruslands Holdning overfor det skandinaviske Røre, er det vel tvivlsomt, om der, selv i Tilfælde af en venligere Modtagelse fra dansk Side, kunde have været ventet en videre Udvikling af de skandinaviske Bestræbelser som Følge af Alliancen. Det tør dog antages, at dennes Afslutning vilde have fremskyndet Afgørelsen af det gamle Mellemværende mellem Dansk og Tydsk, saa at denne var falden paa et for os gunstigere Tidspunkt.

¹⁾ „Slaget ved Slesvig“ og „Christian den Ottende“.

Men uanset, at Plougs Bestræbelser bleve resultatløse, maa man — synes mig — erkende, at hans Tankegang var rettet imod en virkelig Realpolitik. I den Tanke definitivt at føre Hegemoniet i Norden over til Sverige, hvis dette lagde sit Sværd i Vægtskaalen for Eidergrændsen, laa der et forstandigt do ut des, et virkeligt Vederlag for Sverigs udlagte Blod og Penge, som gør det forstaaeligt, at Kong Oscar optog Tanken med Sympathi.
